

دانشگاه تهران دانشکده دامپزشکی

شماره ۳۴۸

سال تحصیلی ۳۸-۱۳۳۷

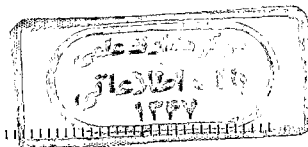
پایان نامه
برای دریافت دکترای دامپزشکی از دانشگاه تهران
زایشهای غیر طبیعی (دیستوسی)

نگارش = هاشم شیرون

متولد ۱۳۱۳ شمسی تهران

هیئت داوران

آقای دکتر مشکی استاد دانشکده دامپزشکی (استاد راهنما و رئیس ژوری)
آقای دکتر اقصی استاد دانشکده دامپزشکی (داور ژوری)
آقای دکتر میربابائی استاد دانشکده دامپزشکی (داور ژوری)

چاپ نقش جهان

۵۹۳۱

تقدیم به استاد معظم جناب آقای دکتر یوسف مشکی که با قبول این
پایان نامه و راهنماییهای ممکن مفتخرم فرمودند .

تقدیم به جناب آقای دکتر اقصی استاد محترم دانشکده دامپزشکی
که افتخار شاگردی ایشان را داشته‌ام .

تقدیم به جناب آقای دکتر میر باائی استاد محترم دانشکده دامپزشکی
که در نتیجه تصمیم مفید ایشان به این موفقیت نائل گشتم .

تقدیم به جناب آقای دکتر میمندی نژاد ریاست محترم دانشکده
دامپزشکی و کلیه آقایان استادان و دانشیاران ارجمند که در راه تعلیم و
تربیت فداکاری نموده و مشوق دانشجویان هستند .

تقدیم بپدر مهربانم که در راه پیشرفت تحصیلی ام از هیچگونه
فداکاری خودداری ننمود .

تقدیم بمادر عزیزم که با زحمات شبانه‌روزی خود وسائل رفاه مرا
درایام تحصیلی فراهم نمود .

پیش گفتار

سیاس و ستایش خدا و اندیرا سزاست که آدمی را بحلیه خرد بیاراست و روان او را بانوردانش روشن ساخت و مردم را درپرداختن به مشاهده و آزمایش و کشف قوانین طبیعی ترغیب و تحریض نمود .

مطالبیکه از نظر میگذرد تحت عنوان زایمانهای غیرطبیعی برانمائمی استادارجمند جناب آقای دکترمشکی بعنوان پایان نامه تحصیلی نگاشته شده و از همین جهت سعی شده است که درعین اینکه تمام نکات دقیق و لازم را در بر دارد رعایت اختصاری که مناسب حال است نیز بشود .

پوشیده نیست که درد زایمان چه برای انسان و چه حیوان دردی است طاقت فرسا و مشکل تا آنجائیکه گاهی بقیمت جان تمام میشود و این مطلب از ابتدای تاریخ تا بحال مورد توجه بوده است بهمین دلیل موضوع زایمان غیر طبیعی که بمراتب مشکل تر و دردناکتر از زایمان طبیعی میباشد درخور آنست که طرف توجه واقع گشته و مورد مطالعه قرار گیرد . زایمان غیر طبیعی حیوانات که موضوع این پایان نامه است علاوه بر جهات فوق بدلائلی نیز شایان دقت و مطالعه است .

اول این که حیوان آبستن هنگام وضع حمل بخصوص زایمان غیرطبیعی درد فوق العاده را احساس کرده و چون قدرت بیان آن را ندارد شایسته آنست که از جهت حس رافت و کمک به موجودی بی زبان از هر جهت مورد توجه و مداوای انسان واقع گردد .

دوم از آنجائیکه ممکن است در هنگام وضع حمل غیر طبیعی مادر تلف گردد این موضوع زایمانهای فردی و اجتماعی در بر دارد . چه ممکن است که حیوان ثروت فردی روستائی باشد که با از بین رفتن آن وضع زندگانی او مختل گردد و مسلم است که زیان اقتصادی افراد بروی هم نتیجه اش سیر قهقرائی اقتصاد جامعه خواهد بود .

ولی بعکس هنگامیکه زایمان غیرطبیعی مورد مداوا واقع گردد

علاوه بر این که مادر از رنج و دردی طاقت فرسا رهائی مییابد خود بخود باعث ازدیاد ثروت و پیشرفت اقتصاد روستائی و بالنتیجه بهبود اقتصاد کلی جامعه خواهد بود .

این مطالب بر روی هم باعث شد که موضوع زایمانهای غیر طبیعی در حیوانات مورد توجه نگارنده واقع و آن را موضوع پایان نامه تحصیلی خود قرار داده و امید است که مورد توجه واقع گردد . در پایان باریکتر لازم دانسته که از راهنمائیهای گرانمای استاد محترم جناب آقای دکتر مشکینی در مورد تهیه و تنظیم این مختصر سپاسگزاری نماید . باشد که در آینده با فرا گرفتن تجربیات لازم و کافی در این باره شرح بیشتری داده شود .

زایش غیر طبیعی

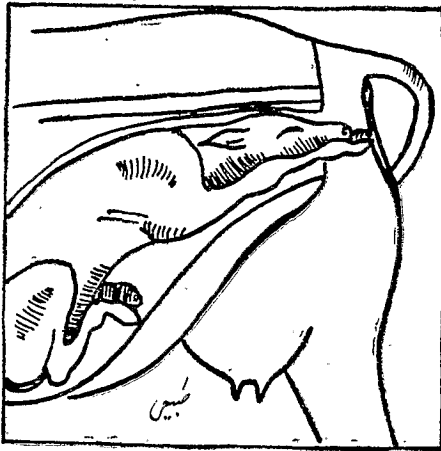
اگر وضع قرار گرفتن بچه در رحم مادر موقع وضع حمل طبیعی نباشد یا اینکه خود بچه غیر طبیعی بوده و عبور آن از لگن غیر ممکن یا دشوار باشد گویند زایش غیر طبیعی است ولی گاهی اوقات با اینکه جنین سالم و بی عیب و طرز قرار گرفتن آنها در رحم طبیعی است معینا علمی در مادر وجود دارد که وضع حمل را دشوار میسازد. باینگونه زایش ها زایش سخت گویند. بنا بر این علل زایش غیر طبیعی در جنین و علل زایش سخت در مادر است

وضع قرار گرفتن جنین در موقع زایش

در موقع وضع حمل بایستی جنین وضعیت اولیه خود را تغییر دهد. زیرا دست و پای جمع شده و سر خمیده آن مانع خارج شدن از لگن خاصره می باشد. در موقع زایش بایستی ستون فقرات جنین بطرف بالا و ستون فقرات مادر و سر جنین بین دستها و بطرف لگن مادر قرار گیرد. این وضعیت را مستقیم فوقانی رأسی مینامند (مستقیم زیرا ستون فقرات جنین به موازات ستون فقرات مادر فوقانی زیر استون فقرات بطرف پشت و فقرات مادر ورآسی زیرا سر جنین بطرف لگن مادر قرار دارد).

اگر وضعیت مستقیم فوقانی لگنی باشد یعنی پاهای جنین بطرف لگن خاصره باشد باز هم وضع قرار گرفتن جنین طبیعی است و زایمان بطور طبیعی صورت میگیرد. البته بایستی متوجه بود که چون هنگام گذشتن جنین از لگن خاصره فشار زیادی به بند ناف وارد می آید و خون از آن عبور نمیکنند. اگر وضعیت رأسی باشد سر بچه از رحم خارج شده و در پهل و بادره محیط آزاد واقع شده و نوزاد شروع بدم زدن کرده و اکسیژن احتیاجی خود را از هوا میگیرد ولی اگر وضعیت لگنی باشد وقتی بند ناف تحت فشار لگن قرار میگیرد سر بچه هنوز در رحم است و حرکات تنفس که در اثر نرسیدن اکسیژن تولید میشود باعث دخول مایع پرده آمنیون به ریه ها شده و بچه در رحم خفه میگردد.

بدینجهت در وضعیت لگنی برای جلوگیری از خفه شدن بچه و دخول مایع به ریه ها مداخله فوری لازم است. تا بتوان هر چه زودتر آنرا از رحم سالم بیرون آورد.

اگر بچه با وضعیت راسی خارج گردد اول چیزی که نه پان میگرد دست های اوست که کف سم آن بطرف پائین قرار گرفته و سر مابین دو دست دیده میشود ولی پاهای او جمع شده است و فقط در موقع عبور از لگن خاصره کشیده و راست میشوند. در صورتیکه وضع حمل بوضعیت لگنی باشد کف سمها

بطرف بالا بوده و بین دو پاد دیده میشود. اگر بچه در موقع وضع حمل غیر ازدو حالت ذکر شده طرز دیگری قرار گرفته باشد وضع حمل مشکل و گاهی غیر ممکن شده و زایمان غیر طبیعی بوجود میآید که در این موقع دخالت دامپزشک واجب و حتمی است.

وضعیت های غیر طبیعی جنین در موقع زایش و اصلاح آنها

اقدامات اولیه.

قبل از هر چیز باید دست را ضد عفونی نمود و باوازلین خوب چرب کرده داخل رحم نمود و بازرسی پرداخت و چگونگی وضعیت و اعضای بچه را تشخیص داده تا بتوان نقشه عمل و انجام وضع حمل را ترتیب داد.

تمام وسائلی را که در موقع عمل مورد احتیاج است ضد عفونی نموده تا بعداً عفونتی تولید نگردد و چون در عملیات ممانعی دامپزشکی طناب مورد احتیاج است بدینجهت باید دانست طنابها تیکه بکار برده میشود ضخامتشان نباید کمتر از ۵ و بیش از ۸ میلیمتر باشد و طول آنها را باید در حدود ۲ متر گرفت

وقبل از استعمال آنرا برای مدت ۳ دقیقه در محلول ۳ درصد اسید فنیک گذاشته تا خوب ضد عفونی و نرم شود .

دست و همچنین تمام آلاتیکه در موقع عمل استعمال میشود باید در مرحله آرامش مادر داخل رحم نمود و باید مواظب بود که جراحی بر رحم وارد نیاید .

اگر در زایش های غیر طبیعی قسمتی از بچه از رحم خارج شده باشد نباید آنرا بازور بخارج کشید زیرا بعلمت غیر طبیعی بودن وضعیت در این عمل موفقیتی حاصل نشده و وضعیت پیچیده تر خواهد شد .

در ایندونه موارد بایستی سعی کرد با وسائل ممکنه قسمت خارج شده را بداخل رحم برگردانیده و چون در آنجا فضای بیشتری وجود دارد در صد اصلاح وضعیت کوشید .

مهمترین راه برای برگرداندن بچه بر رحم اگر مادر خوابیده باشد بلند کردن او میباشد .

مادیان رامیتوان بسهولت مجبور به بلند شدن نمود ولی گاو کمتر اطاعت میکند .

حیوانات کوچک را میتوان بوسیله یکنفر کمکی بلند کرد .

اگر ماده گاو را نتوان مجبور بایستادن نمود بهتر است اقلابوسیله چند نفر کمکی قسمت خلفی آنرا روی چند کیسه کاه قرارداد .

گاهی اوقات هم برای اصلاح وضعیت خوابیدن مادر به پشت در حالیکه قسمت خلفی آن بطرف بالا باشد مفیدتر است .

برای آنکه اصلاح وضعیت های غیر طبیعی بچه و اعضای آن بسهولت انجام گیرد لازم است آب گرم (بین ۴۰ تا ۵۰) با مقداری روغن نباتی داخل رحم نمود

اگر دام شروع به عقب از هر چیز بایستی او را بوسائل ممکنه مقید نمود تا صدمه بخود و عامل وارد نسازد .

فصل اول

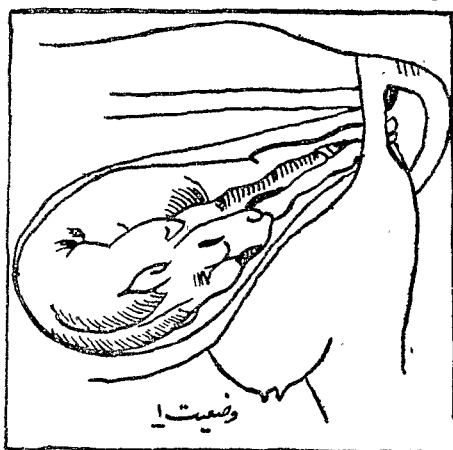
وضعیت های غیر طبیعی جنین

۱ - وضعیت شکمی عرضی • در این وضعیت چهار دست و پای بچه داخل مجرای تناسلی میشود شکم بچه بطرف مجرای تناسلی و پشت بطرف سرمادروسر بچه بطرف پهلوئی راست یا چپ ولگن بچه در طرف مخالف وستون فقرات بچه نسبت بستون فقرات مادر عرضی قرار گرفته •

برای اصلاح لازم است دستها و پاها را از هم تمیز داد تا وقت کشیدن یا دودست را کشیده و یادوپارا چه اگر اشتباها یکدست و یک پا با هم کشیده شود وضعیت بهراتب از اول مشکلتتر شده و وضع حمل غیر ممکن میگردد . وقتی که دودست یادوپا تشخیص داده شد فوراً بایستی بهر قسمتی از دستها و پاها که ممکن است طناب بسته و آهسته آهسته بطرف بیرون کشید و ضمناً دوپا یا دودست دیگر را بادست یا آلت مخصوصی بطرف داخل فشار داد .

در این وضعیت بهتر است پاها را بطرف خارج کشید و دستها را بطرف داخل فشار داد (چون اگر دستها بطرف خارج کشیده شود و سر بین آنها قرار نگرفته باشد تولید اشکال میشود) . در ضمن بایستی سعی شود که ستون فقرات بچه بطرف بالا قرار گیرد بدینجهت بایستی بچه را ۹۰ درجه حول محور طولی چرخاند و بالاخره وضعیت را بمستقیم فوقانی خلفی تبدیل نمود و بچه را فشار خارج کرد . اگر جنین کوچک باشد میتوان با همان وضعیت با فشار آنرا خارج نمود .

۴ - وضعیت پشتی عرضی

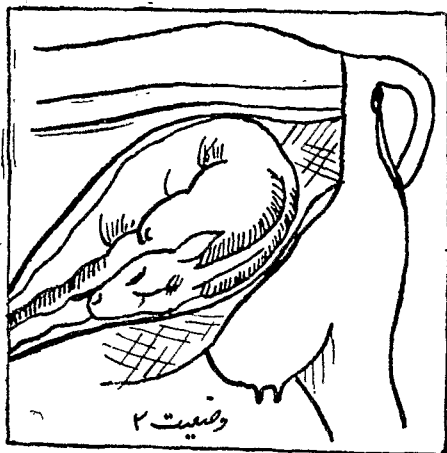
در این وضعیت پشت بچه بطرف لگن و شکمش بطرف سر مادر است. سر بطرف يك پهلو و دم بطرف پهلوى مقابل وستون فقرات بچه نسبت بستون فقرات مادر عرضی است در هنگام بازرسى با دست پشت بچه حس میشود. دستها و پا و سر بچه ناپیداست. این وضعیت بسیار خطرناك است و دامپزشك کمتر از عملیات خود نتیجه

میکگیرد و حتماً بایستی بچه قطعه قطعه شود. البته ابتدا بایستی حتى المقدور كوشید تا وضعیت را بطبعی تبدیل ساخت. برای اصلاح این حالت بایستی دست را داخل كرد و سر یادم هر کدام كه بهتر بدست بیاید گرفته بطرف خارج كشید و طرف دیگر را ثابت و یا بطرف داخل فشار داد. در صورتیکه موفق شویم دودست و پا و پا را بدست آوریم باید سعی شود كه یا كمی چرخاندن بچه ستون فقرات بطرف بالا قرار گیرد و بعداً آهسته آهسته فشار را زیاد كرده و بچه را خارج نمود. اگر با دست موفق بخارج كردن بچه نشویم میتوان از چنگك استفاده كرد چنگك را بگردن یا بگوش و یا مخرج بچه

فرو کرده و آنرا بخارج میکشیم.

۴ - پشتی عمودى

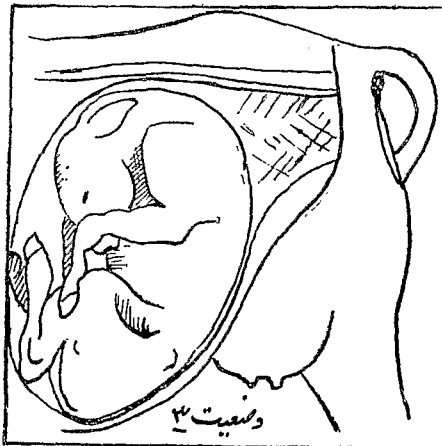
در این حالت پشت بچه بطرف لگن و شکم آن بطرف سر مادر و ستون فقرات بچه عمود بر ستون فقرات مادر است در این وضعیت دو حالت اتفاق میافتد. یا اینکه سر بچه به طرف پشت. یا بطرف شکم مادر است. برای اصلاح این حالت در صورتیکه سر بطرف

پشت مادر باشد. بایستی دست را داخل رحم کرده و انتهای فوقانی بچه را بساخن رحم وارد کرده و انتهای خلفی بچه را بوسیله دم گرفته بطرف خارج کشید. اگر بادست موفقیت حاصل نشد میتوان از چنگک استفاده کرد و آنرا بقسمت خلفی بچه فرو برده و آهسته آهسته بخارج کشید (در این صورت وضعیت بچه مستقیم فوقانی لگن میباشد)

در صورتیکه سر بچه بطرف شکم مادر باشد بایستی قسمت خلفی بچه را بداخل فشار داده و سر را گرفته بین دودست قرار داده بخارج کشید

۴ - وضعیت شکمی عمودی

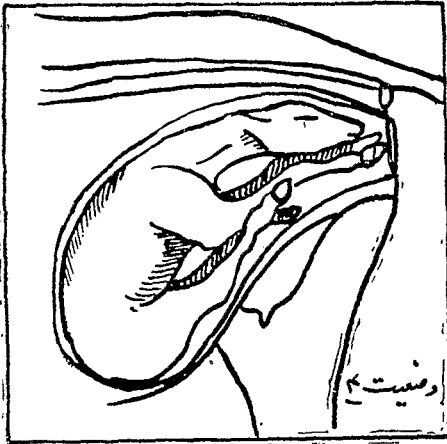
در این وضعیت ستون فقرات بچه عمود بر ستون فقرات مادر است و شکم بچه بطرف مجرای تناسلی قرار گرفته و دو حالت اتفاق میافتد یا اینکه سر بطرف ستون فقرات مادر قرار میگیرد و یا سر بطرف شکم مادر قرار میگیرد.

در حالت اول بایستی دست را داخل رحم کرده و سر را بین دستها قرار داده و آهسته آهسته بچه را بطرف خارج کشید. در این وضعیت زیاد اتفاق میافتد که چهار دست و پا وارد مجرای تناسلی میگردد. در این صورت بایستی دستها را طناب بسته بخارج کشید و پاها را بطرف داخل فشار داد تا وضعیت طبیعی گردد. در حالت دوم یعنی اگر قسمت خلفی بچه بطرف ستون فقرات مادر باشد پس از داخل کردن دست در رحم پاها و دم را گرفته بطرف خارج میکشند و در صورتیکه در این حالت چهار دست و پا خارج شده باشد بایستی دستها را بطرف داخل فشار داده و پاها را بطرف خارج کشید تا وضعیت تبدیل بوضعیت مستقیم فوقانی لگنی گردد.

در حالت اول بایستی دست را داخل رحم کرده و سر را بین دستها قرار داده و آهسته آهسته بچه را بطرف خارج کشید. در این وضعیت زیاد اتفاق میافتد که چهار دست و پا وارد مجرای تناسلی میگردد. در این صورت بایستی دستها را طناب بسته بخارج کشید و پاها را بطرف داخل فشار داد تا وضعیت طبیعی گردد. در حالت دوم یعنی اگر قسمت خلفی بچه بطرف ستون فقرات مادر باشد پس از داخل کردن دست در رحم پاها و دم را گرفته بطرف خارج میکشند و در صورتیکه در این حالت چهار دست و پا خارج شده باشد بایستی دستها را بطرف داخل فشار داده و پاها را بطرف خارج کشید تا وضعیت تبدیل بوضعیت مستقیم فوقانی لگنی گردد.

۵ - وضعیت مستقیم تحتانی رأسی

در این وضعیت ستون فقرات بچه بموازات ستون فقرات مادر قرار گرفته و شکم بچه بطرف پشت مادر و پشت بچه بطرف شکم مادر. سر بچه بطرف لگن و دمش بطرف سر مادر است.

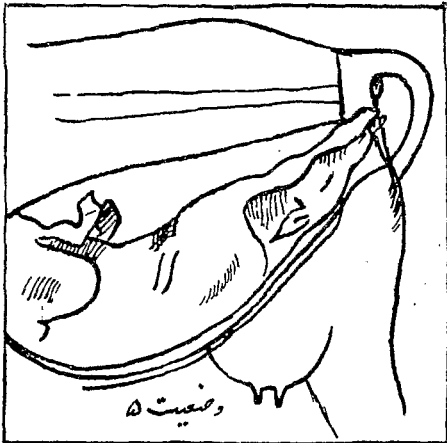

برای تشخیص این حالت
بایستی دست را داخل مجرای
تناسلی ورجم کرده و اعضای
بچه را لمس نمود .

اگر بچه با این حالت باشد
کف سم دست و پوزه بچه سمت
بالا قرار داد و بهمین ترتیب
هم دستها و ارد مجرای تناسلی
میشوند ولی خود چنین خارج
نمیگردد. اصلاح این وضعیت
عبارت است از پیچاندن

بچه بطوریکه ستون فقراتش بطرف بالا قرار گیرد و بعد از اصلاح وضعیت با
فشار بچه را خارج ساخت

۶ وضعیت مستقیم تحتانی لگنی

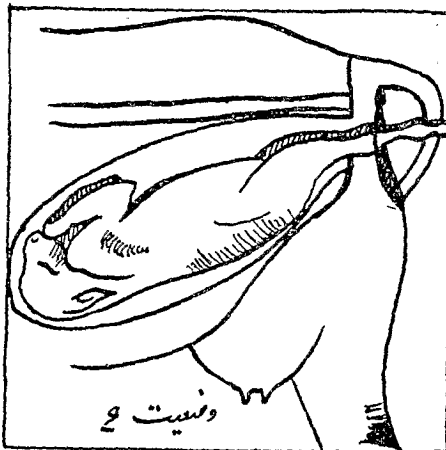

فرق این وضعیت با وضعیت
مستقیم تحتانی راسی در این
است که سر بچه بطرف سر مادر
قرار دارد و لگنش بطرف
لگن مادر .

وقتی دست برای تجسس
داخل رحم میشود کف سمها
بطرف پایین و دم در بین پاها
در پایین قرار گرفته است .
اصلاح این وضع عبارتست از
پیچاندن بچه دور محور او

تا وضعیت فوقانی را بخود بگیرد و بعداً بایستی پاها و دم را گرفته با فشار آنرا
خارج نمود .

۷ وضعیت مستقیم پهلوئی

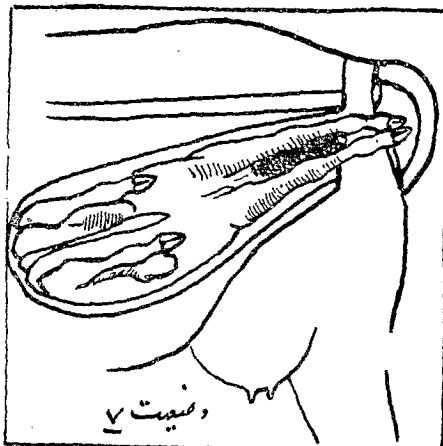
در این وضعیت ستون فقرات بچه موازی فقرات مادر ولی بطرف پهلو قرار دارد و شکم آن بطرف پهلو قرار گرفته است. این حالت دو نوع است یا اینکه سر بطرف لگن مادر و یا اینکه دم بطرف لگن مادر قرار دارد.

اولی را مستقیم پهلوئی راسی و دومی را مستقیم پهلوئی لگنی نامند. وضعیت پهلوئی از وضعیت تحتانی از کف

سمپا تشخیص داده میشود بدین معنی که در وضعیت پهلوئی کف سمپا بطرف پهلوئی مادر واقع شده. اصلاح این وضعیت از وضعیت مستقیم تحتانی آسانتر است، زیرا چرخش جنین برای اینکه ستون فقراتش بطرف فقرات مادر قرار گیرد آسانتر است.

وقتی وضعیت بمستقیم فوفانی (راسی یا لگنی) تبدیل شد بایستی سر را بین دستها و یادم را بین باها قرار داده و بچه را با فشار خارج ساخت

۸ وضعیت پهلوئی تحتانی

در این وضعیت ستون فقرات بچه بطرف شکم مادر و نسبت به ستون فقرات مادر عرضی است. سر بچه بطرف یک پهلوئی مادر و دمش بطرف پهلوئی مقابل و شکم بطرف ستون فقرات مادر و یک پهلوئی آن بطرف سر و پهلوئی مقابلش بطرف لگن مادر قرار دارد. اگر دست را وارد رحم نماییم کف دست شکم و پهلو و دست

و پاهای جمع شده بچه را لمس میکنند .

برای اصلاح این حالت بایستی سر و دستهای جنین را گرفته بطرف خارج کشید در ضمن لگن جنین را بداخل فشار داد. بهتر است سر طنابی را داخل رحم برده و بسر بچه بسته و سردیکرطناب را بیک نفر کمک داده تا بخارج بکشد و بادست لگن بچه را بطرف داخل فشار داد تا وضعیت بهمستقیم تختانی رأسی تبدیل شود آنگاه بچه را چرخانیده تا ستون فقراتش روبه بالا قرار گیرد و بعد با فشار آنرا خارج ساخت .

۹ وضعیت پهلویی عرضی فوقانی

در این وضعیت یک پهلوی بچه بطرف لگن و پهلوی مقابلش بطرف سر مادر و سر بچه بطرف پهلوی مادر و دمش بطرف پهلوی مقابل قرار گرفته شکم بچه روی شکم مادر و ستون فقراتش بطرف بالا و نسبت به ستون فقرات مادر عرضی است. این وضعیت بچه نادر است و برای اصلاح آن بایستی دست را داخل رحم کرده و پاها و دم بچه را گرفته بطرف خارج کشانیده و در ضمن سر را بطرف داخل فشار داده یا اینکه بعکس سر را بین دستها قرار داده بطرف خارج کشید و عقب بچه را بطرف داخل فشار داد تا وضعیت مستقیم فوقانی شود (یا رأسی و یا لگنی) و موقعیکه وضعیت اصلاح شد با فشار بچه را خارج ساخت

وضعیت های غیر طبیعی سر

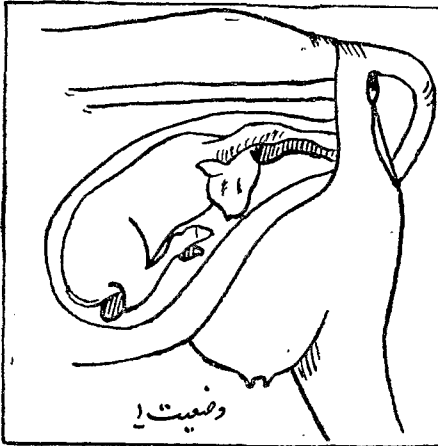
این وضعیت در حیوانات زیاد دیده میشود و اصلاح آنها در گاو آسانتر از مادیان است زیرا گردن گوساله کوتاهتر از گردن کره اسب میباشد و اغلب تغییر وضعیت غیر طبیعی سر عدم اتساع کامل عنق رحم و کشیدن دستهای بچه بدون سر و با پاره شدن پرده های جنینی قبل از موقع میباشد و وضعیت های غیر طبیعی سر سه حالت دارد. یا اینکه سر بطرف سینه برگشته است . و یا سر بطرف بالا و عقب برگشته و یا اینکه یکی از طرفین خم شده است .

۱ سر برگشته بطرف سینه

در این وضعیت پوزه بین دو دست قرار نگرفته بلکه کاملاً بطرف سینه خم شده است و فك زیرین بچه بسینه اش چسبیده و وقتیکه دست را وارد رحم میکنیم گردن و گوشهای بچه که بین دو دستش قرار گرفته است حس میشود . وضعیت را بایستی در حالت ایستاده و یا خوابیده به پشت اصلاح کرد پس از برگرداندن بچه بر رحم و داخل کردن مقدار کافی آب

گرم و صابون بادست پوزه بچه را گرفته بطرف بالا و مدخل رحم کشیده تا درست پوزه بین دودست قرار گیرد ممکن است اگر بوسیله دست اینکار عملی نشد ازطناب یاچنگک استفاده نمود .

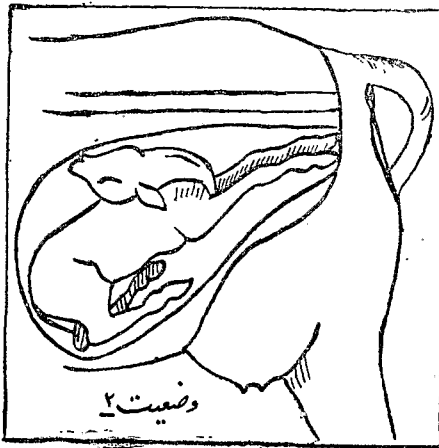
۲ سر برگشته بطرف پشت

این وضعیت کمتر اتفاق میافتد و سرگاهلا بطرف بالا و پشت پیچیده است و در موقع وارد کردن دست در رحم گلو و فك اسفل لمس میگردد . با وجود انقباضات رحم و ظاهر شدن دستها وضع حمل صورت نمیگیرد . ابتدا بایستی بچه را برحم برگردانید و سپس پس ازچرب کردن مجرای تناسلی و رحم سعی کرد که با دست سر را بوضعیت طبیعی در آورد .

پوزه را گرفته و بطرف پایین و دستها کشید . اگر با دست عمل انجام نشد ازطناب وچنگک میتوان استفاده نمود . طنابرا قلاب کرده بادست داخل رحم برد و پوزه حیوان انداخته و محکم می بندیم و آهسته آهسته بطرف پایین و خارج میکشیم تا سر حیوان بین دودست قرار گیرد سپس بایستی بدستها طناب بسته بچه را با فشار بخارج کشید

۳ سر برگشته بطرفین

در این وضعیت دستها از مجرای تناسلی خارج شده یکی کوتاهتر از دیگری است و با وجود انقباضات رحم وضع حمل صورت نمیگیرد . اگر دست راست کوتاهتر باشد دلالت میکند که سر بطرف پهلوی راست برگشته و اگر دست چپ کوتاهتر باشد سر بطرف پهلوی چپ برگشته است و وقتی دست را وارد مجرای تناسلی میکنیم پوزه بین دودست